

Kritik mot en barn- och grundskolenämnd för dröjsmål med fullgörande av anmälningsskyldigheten i 71 § socialtjänstlagen (1980:620) med anledning av en händelse rörande barn i ett kommunalt familjedaghem. Även fråga om information om händelsen till föräldrar till övriga barn i familjedaghemmet

Anmälan

I en anmälan till JO kritiserade AA Socialnämnden och Barn- och grundskolenämnden i Skellefteå kommun för handläggningen av ett ärende rörande sexuellt ofredande vid ett av kommunens familjedaghem. Han anförde bl.a. följande.

Den aktuella händelsen inträffade år 1997. Två barn utsattes för ”lättare övergrepp” av dagbarnvårdarens son. När detta kom till föräldrarnas kännedom togs de två barnen därifrån. AA, som hade sina barn i samma familjedaghem, informerades inte om vad som hänt förrän efter nästan ett år.

Utredning

Inledningsvis inhämtades per telefon upplysningar från områdeschefen BB, barn- och grundskolekontoret i Skellefteå kommun. Hon uppgav härvid bl.a. följande.

När händelsen inträffade den 26 juni 1997 vistades endast två syskon hos dagbarnvårdaren. Barnen lekte i en koja tillsammans med dagbarnvårdarens son. Den sistnämnde har berättat att han stoppade handen innanför flickornas trosor men att den ena flickan sade åt honom att sluta vilket han då gjorde. De två barnen slutade vid familjedaghemmet när händelsen blev känd. – På inrådan av CC, chef för barn- och grundskolekontorets resursenhet, upprättade hon en anmälan till socialförvaltningen avseende incidenten i familjedaghemmet. – Vid samtal med dagbarnvårdaren fick hon klart för sig att sonen inte längre var tillsammans med dagbarnen.

De anteckningar som gjorts av BB och den anmälan som hon den 27 augusti 1997 skickade till Socialnämnden i Skellefteå kommun infordrades. Av anteckningarna framgår bl.a. följande. – Dagbarnvårdaren var under perioden den 23 oktober 1997–14 januari 1998 sjukskriven för problem med axlar och rygg. I maj 1998, i samband med att dagbarnvårdaren slutade att arbeta som dagbarnvårdare, informerade BB de föräldrar som hade barn i familjedaghemmet om varför dagbarnvårdaren skulle sluta. Härvid informerade hon föräldrarna om händelsen den 26 juni 1997.

Från socialförvaltningen inhämtades att beslut om att inte inleda utredning enligt 50 § socialtjänstlagen (1980:620) med anledning av anmälan från BB fattades den 2 september 1997.

Socialnämnden i Skellefteå kommun anmodades att inkomma med utredning och yttrande över vad som framfördes i AA anmälan till JO. Nämnden lämnade som sitt remissvar ett av planeringssekreteraren DD upprättat yttrande vari anfördes bl.a. följande.

I Skellefteå kommun har inte Socialnämnden utan Barn- och grundskolenämnden hand om barnomsorgen inklusive familjedaghemmen. Detta fritar dock inte Socialnämnden från ansvar för barn inom barnomsorgen som eventuellt far illa.

Modern till de utsatta flickorna tog så fort händelsen blev känd av henne kontakt med barnomsorgen och berättade om det som hänt. Kontakt togs omedelbart från barnomsorgen med dagmamman. Dagmamman och hennes make hade omedelbart ett allvarligt samtal med sin son. Mannen tog så allvarligt på händelsen att han för att omedelbart kunna träffa sonen tog ledigt från sitt arbete. De utsatta barnen erbjöds psykologkontakt men föräldrarna hade redan kontakt med barn- och ungdomspsykiatri.

Det finns en ovillkorlig anmälningsplikt för personalen inom barnomsorgen enl. SoL § 71. Tydligt var man inte inom barnomsorgen medvetna om denna skyldighet. Detta innebar att anmälan till Socialnämnden dröjde ända till den 25 aug -97. Nu försökte man ta kontakt med kommunjuristen först och när denne inte var anträffbar gjordes inte något mer i anmälningsfrågan förrän kommunjuristen fanns på plats igen.

När det gäller den akuta situationen, hanterades denna på ett så vitt det framgår helt riktigt sätt. Samtal hölls omedelbart med alla berörda parter och all tänkbar hjälp erbjöds.

När anmälan kom in till Socialnämnden hade det gått så lång tid att det konstaterades att det redan pågick så många insatser för alla parter att det inte kunde anses att det skulle vara rimligt med ytterligare bistånd utifrån SoL. Föräldrarna och dagmamman avböjde också vidare insatser. De var nöjda med den hjälp de redan fått. De uppmanades dock att ta ny kontakt om de i ett senare skede ansåg sig behöva ytterligare stöd. Efter en mindre undersökning beslöt den aktuella områdeschefen på familjeomsorgen inom socialtjänsten att inte öppna något ärende enl. 50 § SoL. Någon som helst insats mot föräldrarnas vilja var heller inte aktuell. Kontakten betraktades som ett rådgivningssamtal.

Även om en anmälan kommit in i ett tidigare skede torde de omedelbara insatserna från socialtjänsten ha stannat vid att stötta de åtgärder som redan påbörjats från barnomsorgen. Insatserna gjordes i samarbete med alla parter vilket innebar att de var anpassade till det behov som dessa kände sig ha behov av.

Socialkontoret har inte före remissen från JO haft någon uppgift om att det skulle ha varit placerat fler barn än de aktuella hos dagmamman.

Av barnomsorgens anteckningar framgår dock att det vid det aktuella tillfället inte vistades några fler barn i familjedaghemmet.

Sammanfattningsvis vill Socialnämnden konstatera att nämnden gjort vad den åligger utifrån den information den fått och prövat om ett ärende skulle öppnas enligt SoL § 50. Det fanns vid den tidpunkt anmälan inkom utifrån anmälaans innehåll inget ytterligare som kunde göras.

Härefter remitterades anmälan till Barn- och grundskolenämnden i Skellefteå kommun för utredning och yttrande. I ett av barn- och grundskolechefen EE upprättat yttrande anfördes bl.a. följande.

Händelsen inträffade i ett familjedaghem där dagbarnvårdarens då 14-åriga son var inblandad.

Händelsen inträffade under semesterperioden och inga andra barn fanns vid den tidpunkten i familjedaghemmet. När händelsen blev känd erbjöds barnen omedelbart annan barnomsorg. Eftersom detta inträffade under semesterperiod erbjöds barnen plats i den sommaröppna förskolan för att efter semestern få plats hos en annan dagbarnvårdare.

Riktlinjer finns för hur övergrepp mot barn ska hanteras (se bilaga [här utelämnad; JO:s anmärkning]). Ansvarig rektor kontaktade – i enlighet med dessa riktlinjer – barn- och grundskolekontorets resursenhet för att diskutera och få råd i handläggningen av ärendet. Resursenheten svarar bl a för konsultativa insatser i elevvårdsärenden.

Ansvarig rektor fick rådet att kontakta kommunjuristen med två frågor, se bilaga (här utelämnad; JO:s anmärkning), 1997-06-27 och fick då svaret att händelsen skulle anmälas till socialförvaltningen vilket också skedde. Socialtjänsten beslutade senare att ej öppna något ärende jämlikt § 50 SoL.

Den kritik som AA riktar mot rektor och distriktschef handlar om huruvida dessa skulle informerat föräldrar som har, har haft eller kommer att få barnomsorg hos den aktuella dagbarnvårdaren.

Rektor och distriktschef bedömde att en sådan information ej var en lämplig åtgärd i avvaktan på socialtjänstens utredning och bedömning av den fortsatta handläggningen. En sådan information bedömdes också som tveksam i det aktuella läget utifrån gällande sekretesslagstiftning.

Rektor och distriktschef hade även stort förtroende för dagbarnvårdarens vilja och förmåga att garantera andra barn trygghet i omsorgen samt att tillse att någon liknande händelse ej skulle upprepas.

Olika former av stöd och hjälp erbjöds också i den akuta situationen.

Det inträffade – tillsammans med rygg- och nackbesvär – ledde till att dagbarnvårdaren valde att övergå till andra arbetsuppgifter.

Barn- och grundskolekontoret bedömer sammanfattningsvis att ansvariga arbetsledare och handläggare agerat i enlighet med fastställda riktlinjer samt på ett sätt som de bedömt vara bäst för samtliga inblandade parter.

AA bereddes tillfälle att kommentera remissvaren.

I beslut den 14 november 2000 anförde *JO André* följande.

Bedömning

Allmänt

Enligt 12 § socialtjänstlagen har socialtjänsten särskilda skyldigheter att sörja för att barn och ungdomar växer upp under goda och trygga förhållanden. Sålunda skall socialnämnden enligt 50 § socialtjänstlagen utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

För att socialnämnden skall få möjlighet att uppfylla de skyldigheter som åligger den måste den få kännedom om de förhållanden som kan ge anledning till åtgärder från nämndens sida. Regler härom ges i 71 § socialtjänstlagen. Enligt bestämmelsens andra stycke är myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten skyldiga att genast till socialnämnden anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs

skydd. Vad som har sagts nu gäller också dem som är anställda hos sådana myndigheter. Anmälningssplikten förutsätter inte att det är klarlagt att socialnämnden behöver ingripa. Även uppgifter som är svårbedömda eller obestyrkta skall anmälas, om de tyder på att ett barn kan vara i behov av stöd eller hjälp från socialnämndens sida. Det ankommer härefter på socialnämnden att undersöka vilken grund som kan finnas för uppgiften och utreda det eventuella behovet av åtgärder (se bl.a. JO:s ämbetsberättelse 1993/94 s. 264 och 1996/97 s. 268).

Barn- och grundskolenämndens handläggning av ärendet

Anmälan till socialnämnden

Av handlingarna framgår bl.a. följande. Områdeschefen BB vid barn- och grundskolekontoret fick den 27 juni 1997 uppgift om att den 14-årige sonen till en av kommunens dagbarnvårdare dagen innan hade sexuellt ofredat de två flickor som då vistades i familjedaghemmet. Efter att ha pratat med flickornas mor – som var den som lämnade uppgifterna till BB – och med dagbarnvårdaren tog BB senare samma dag kontakt med CC, chef för barn- och grundskolekontorets resursenhet. BB fick av CC rådet att söka kommunjuristen för svar bl.a. rörande frågan om anmälan till socialnämnden skulle göras. På grund av kommunjuristens och BB:s egen semester – och då hon ville avvakta kommunjuristens synpunkter – gjorde BB anmälan till socialnämnden först den 27 augusti 1997.

Jag kan inledningsvis konstatera att föräldrarna till de två barn som blivit sexuellt ofredade omedelbart fick erbjudande om annan barnomsorg för sina barn, att samtal ägde rum med såväl nämnda familj som med dagbarnvårdarens familj samt att båda familjerna erbjöds hjälp. Vidare försäkrade sig BB om att dagbarnvårdarens son inte längre var tillsammans med dagbarnen. Det är självfallet positivt att barn- och grundskolekontoret på olika sätt snabbt agerade när man fick kännedom om händelsen den 26 juni 1997. Dessa av barn- och grundskolekontoret vidtagna åtgärder inverkar emellertid inte på skyldigheten att, jämlikt 71 § andra stycket socialtjänstlagen, genast anmäla det inträffade till socialnämnden. Jag finner det anmärkningsvärt att barn- och grundskolenämnden i sitt remissvar inte kommenterat den omständigheten att det tog två månader innan BB anmälde händelsen till socialnämnden. Barn- och grundskolenämnden förtjänar kritik för det långa dröjsmålet.

Information till föräldrar till övriga barn

Av utredningen framgår att barn- och grundskolekontoret först i maj 1998, dvs. mer än tio månader efter händelsen den 26 juni 1997, informerade föräldrar till övriga barn hos dagbarnvårdaren om vad som hade hänt. Informationsmötet hölls ”för att hindra ryktesspridningen som var igång”. I remissyttrandet anförts att information inte ansågs vara en lämplig åtgärd i avvaktan på socialtjänstens utredning och bedömning av den fortsatta handläggningen samt att information bedömdes som tveksam utifrån sekretesshänsyn.

JO har tidigare uttalat att, i normalfallet, en misstanke om att ett övergrepp skett på barn på ett daghem eller att ett barn på annat sätt farit illa där måste anses vara en

sådan uppgift som direkt angår de övriga barnens förhållanden på daghemmet. Den information det är fråga om kan därför inte undanhållas föräldrarna till övriga barn. Barnens situation kan behöva utredas och genom att informera de berörda kan rykten, skvaller och obefogade misstankar förhindras (se bl.a. JO:s ämbetsberättelse 1994/95 s. 287 och JO:s beslut den 22 december 1994 i ärende med dnr 2320-1993).

I enlighet med JO:s tidigare uttalanden anser jag att omständigheterna var sådana att uppgifterna inte kunde undanhållas föräldrar till övriga barn som vistades i familjedaghemmet. Barn- och grundskolekontoret har dröjt alldeles för länge med att lämna ut information om det inträffade till dessa föräldrar. Handläggningen förtjänar således kritik även i detta avseende.

Det finns i sammanhanget skäl att erinra om att man, i en situation som den här aktuella, från sekretessynpunkt självfallet bör vara försiktig med den information som lämnas ut. Om vårdnadshavaren till det barn som varit utsatt inte vill att andra föräldrar skall få information måste detta respekteras och information ges utan att gå in i detalj på det inträffade.

Socialnämndens handläggning av ärendet

När det gäller socialnämndens handläggning ger utredningen inte anledning till antagande att någon försummelse kan läggas nämnden till last i ärendet. Jag finner således inte skäl till några uttalanden i dessa delar.

Med den kritik som ligger i det anförda såvitt avser barn- och grundskolenämnden avslutas ärendet.